

Górnictwo węgla kamiennego w Polsce – diagnoza zagrożeń

Sektor górnictwa węgla kamiennego w Polsce jest w stanie kryzysu. Za problemami spółek węglowych stoi cały łańcuch przyczyn, których skumulowane oddziaływanie, uruchomione przez głęboki spadek cen, odczuwa obecnie cała branża.

Niepokojący jest fakt, że obserwowane trendy spadku cen i popytu na polski węgiel mają miejsce w warunkach wyraźnego ożywienia polskiej gospodarki w drugiej połowie 2013 roku i w roku obecnym. Trendy spadkowe na rynku węgla idą w parze ze spadkiem światowych cen innych nośników energii – ropy naftowej i gazu. Może to wskazywać, że tym razem nie spotykamy się z przypadkiem koniunkturalnego kryzysu, po którym w naturalny sposób przychodzi ożywienie i poprawa sytuacji rynkowej, ale z umacnianiem się nowego trendu obniżania cen surowców energetycznych jako ważnego elementu kosztowej konkurencyjności. W tych warunkach kluczowym wyzwaniem staje się kwestia nie tyle okresowego wsparcia w warunkach przejściowego kryzysu, ale zbudowania mechanizmów wspierających proefektywnościowe zachowania na każdym etapie produkcji i sprzedaży, umożliwiających podjęcie konkurencji kosztowej.

GÓRNICICTWO WĘGLA KAMIENNEGO W POLSCE (W SZCZEGÓLNOŚCI NA ŚLĄSKU) JEST SEKTOREM NISKIEJ RENTOWNOŚCI

Wyczerpywanie się złóż w płytszych pokładach i dogodniejszych warunkach geologicznych zmusza kopalnie do sięgania do zasobów na znacznych głębokościach (nawet poniżej 1000 m) lub pokładów o wyższym stopniu zagrożeń metanowych, wodnych, tąpniowych, co powoduje wzrost kosztów wydobycia. Tymczasem światowe ceny węgla kształtowane są w dużym stopniu przez tańsze kopalnie odkrywkowe. Osłabia to mechanizm przenoszenia rosnących kosztów wydobycia węgla w kopalniach głębinowych na ceny, co skutkuje balansowaniem jego produkcji na granicy rentowności.

► Konkluzja: Niska rentowność, ograniczone

możliwości oddziaływania na ceny, wymaga wzmocnienia mechanizmów koordynacji podaży oraz głębokich działań restrukturyzacyjnych po stronie spółek węglowych.

SEKTOR GÓRNICICTWA WĘGLA KAMIENNEGO STAŁ SIĘ BARDZO SŁABYM OGNIWEM ŁAŃCUCHA WARTOŚCI PRODUKTU (ENERGII)

Węgiel kamienny jest dominującym surowcem energetycznym w Polsce. Spółki węglowe z jednej strony kooperują z firmami dostarczającymi maszyny i wyposażenie górnicze, z drugiej strony z kilkoma grupami energetycznymi. Porównanie rentowności sektora okołowydobyczego i energetycznego ujawnia dużą asymetrię korzyści osiąganych w łączącym te sektory łańcuchu kooperacyjnym. Dłuższe utrzymywanie takiej sytuacji może zdestabilizować sytuację na rynku węglowym w Polsce i naruszyć podstawy bezpieczeństwa energetycznego kraju.

► Konkluzja: Potrzebne jest podjęcie działań wzmacniających pozycję konkurencyjną sektora górnictwa węgla kamiennego w Polsce.

SPADAJĄCE CENY RYNKOWE WĘGLA KAMIENNEGO ZAGROŻENIEM BYTU CAŁEGO SEKTORA GÓRNICZEGO NA ŚLĄSKU

Cena zbytu węgla energetycznego w 2013 roku wyniosła 262,31 zł/t (spadek o 10,1%), a cena zbytu węgla do koksowania 450,08 zł/t (spadek o 23%). W pierwszym kwartale 2014 roku ceny te spadły dalej odpowiednio o 1,8% i 6,7%, tj. do poziomu 257,48 zł/t (energetyczny) i 420,14 zł/t (koksowy). Czynnikiem wzmacniającym presję na dalsze obniżanie cen węgla jest bardzo duża wielkość węgla zalegającego na przykopalnianych zwałach i na składach elektrowni (łącznie ponad 14 mln ton). Dalsze utrzymywanie takiej sytuacji, a być może nawet pogłębienie spadków cen, doprowadzi do niewypłacalności całej branży węglowej na Śląsku dostarczający blisko 90% polskiego węgla.

JACEK FILIPAK

► Konkluzja: Zachodzi pilna potrzeba prolongaty możliwie znaczącej części zobowiązań publiczno-prawnych do czasu odbudowy płynności i rentowności wydobycia oraz wzmocnienie kanałów sprzedaży polskiego węgla.

WYSOKI IMPORT WĘGLA ZAGROŻENIEM POZYCJI POLSKIEGO WĘGLA NA KRAJOWYM RYNKU

Mimo spadających cen rośnie skala importu węgla do Polski – 10,8 mln ton w 2013 roku, z czego dostawy węgla rosyjskiego stanowiły 6,7 mln ton. Import ten w 2013 roku praktycznie został zrównoważony eksportem (10,4 mln ton), ale jedynie w wymiarze wagowym. Niskie ceny eksportu podają w wątpliwość jego utrzymywanie na niektórych bardziej odległych rynkach. Czynnikiem dodatkowo wzmacniającym import węgla do Polski jest otwarcie w Gdańsku nowego portu węglowego umożliwiającego wyładunek węgla sprowadzanego drogą morską.

► Konkluzja: potrzebne są działania weryfikujące konkurencyjność importowanego węgla, ukierunkowane na obniżenie wielkości jego przywozu do Polski.

STRUKTURALNYM PROBLEMEM POLSKIEGO GÓRNICICTWA WĘGLA KAMIENNEGO SĄ JEGO OGRANICZONE MOŻLIWOŚCI DOSTOSOWAWCZE DO ZMIENIAJĄCYCH SIĘ WARUNKÓW RYNKOWYCH ZWIĄZANYCH Z CYKLAMI KONIUNKTURALNYMI

Szacuje się, że ok. 80% kosztów produkcji węgla ma charakter kosztów stałych. Znaczącą ich część stanowią koszty pracy (formalnie zmienne), usztywnione historycznie ukształtowanymi zbiorowymi układami pracy oraz Kartą Górnika, odrywającymi wypłacane świadczenia od wyników pracy (wydobycia i sprzedaży). W tych warunkach spadek popytu i wydobycia nie prowadzi do równoległej redukcji kosztów.

► Konkluzja: Nieelastyczność podminowuje konkurencyjność. Mechanizmy oceny i motywacji w dużo szerszym zakresie winny bazować na wynikach średniookresowych.

SPÓŁKOM GÓRNICICTWA WĘGLA KAMIENNEGO GROZI FINANSOWA ZAPASĆ

Egzemplifikacją tego jest wynik sprzedaży węgla, podstawowego obszaru działalności spółek węglowych. W samej tylko Kompanii Węglowej SA wyniósł on w 2013 roku (-) 1,2 mld zł. W całym sektorze strata na każdej tonie sprzedanego węgla wynosiła 6,41 zł/t. Stan zobowiązań na przestrzeni 2013 r. zwiększył się o 23%, przy spadku należności o 8,3%. Sytuacja ta rzutuje na niższą ocenę ratingową spółek węglowych i podnosi koszty finansowania działalności. Rośnie ryzyko wycofania się części banków z finansowania sektora górnictwa i zaostrzenia jego warunków. Pogorszy to też warunki regulacji zobowiązań wobec poddostawców.

► Konkluzja: Należy zbudować alternatywny system finansowania spółek węglowych oparty na relacjach z kooperantami.

PRZETWÓRSTWO WĘGLA KAMIENNEGO W POLSCE CECHUJE TECHNOLOGICZNA JEDNOSTRONNOŚĆ

Mimo rozbudowanego zaplecza naukowo-technicznego nie wykształciły się efektywne, alternatywne techniki przetwórstwa węgla czy też wykorzystania metanu. Brak ten zwiększa wrażliwość węgla na zmiany popytu w sektorze energetycznym, jak też może prowadzić do utraty korzyści z posiadania znaczących zasobów węgla, niemożliwych do pozyskania obecnymi technikami wydobycia. Chemiczna przeróbka węgla na skalę przemysłową wciąż czeka na swój czas.

► Konkluzja: Potrzeba radykalnej intensyfikacji badań na rzecz przygotowania i wdrożenia nowych zastosowań i techniki wykorzystania węgla.

NEKROLOG

DARIUSZOWI TAŃCZUKOWI

Wyrazy współczucia i słowa
otuchy z powodu śmierci

OJCA

składają

Koleżanki i koledzy z Federacji
ZZG JSW

Naszemu Drogiemu Koledze DARIUSZOWI TAŃCZUKOWI

wyrazy szczerego współczucia
i żalu z powodu śmierci

OJCA

składają

Zarząd i Komisja Rewizyjna
ZZG JSW S.A. Borynia